

«Το φάρμακο εναντίον της εξαθλίωσης είναι ο πόλεμος. Δεν εξαλείφει την πείνα και τη δυστυχία αλλά τους ίδιους τους πεινασμένους και εξαθλιωμένους. Και δίνει διέξοδο στους επιζώντες να έχουν να απασχολούνται με θρυλικές νίκες και ηρωικές ήττες και να ξεχνούν τα προσωπικά τους βάσανα».

Την πρακτική αυτή συνταγή την γνώριζαν και ο αυτοκράτορας της Ιαπωνίας και ο τσάρος πασών των Ρωσιών. Εκείνο που δεν μπορούσαν να φανταστούν, κι αυτό αφορά τον τσάρο, είναι το τι συμβαίνει, όταν το φάρμακο αρχίσει να παρουσιάζει παρενέργειες.

Ο Μουτσουχίτο έγινε αυτοκράτορας της Ιαπωνίας το 1867 βάζοντας τέλος στην εποχή των Σογκούν. Όμως, η κατάργηση της φεουδαρχίας έφερε και το τέλος των εσωτερικών πολέμων στα νησιά, στερώντας τους Ιάπωνες από το φάρμακο εναντίον της εξαθλίωσης. Ο Μουτσουχίτο ήταν πρακτικός άνθρωπος και θαυμαστής του δυτικού τρόπου ζωής. Ανοίξε την Ιαπωνία στον δυτικό πολιτισμό κι άρχισε να γλυκοκοιτάζει στην απέναντι ασιατική ακτή, όπου η απέραντη κι αδύναμη Κίνα γινόταν θέατρο ανταγωνισμού για την Αγγλία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Στα 1894, τη χρονιά που ο Νικόλαος Β' έγινε τσάρος στην εξαθλιωμένη Ρωσία, τα ιαπωνικά στρατεύματα έκαναν απόβαση στην Κίνα. Τέσσερα χρόνια αργότερα, την είχαν νικήσει.

Η Κίνα έχασε την Κορέα, που απέκτησε την ανεξαρτησία της, και τη Φορμόζα, που προσαρτήθηκε στην Ιαπωνία. Κι ακόμα, έπρεπε να πληρώσει τεράστια αποζημίωση στους νικητές. Για να βρουν τα απαραίτητα χρήματα, οι Κινέζοι άρχισαν να πουλάνε γη. Η Γαλλία αγόρασε ένα κομμάτι της Ινδοκίνας, το σημερινό Βιετνάμ. Η Αγγλία πήρε τη γειτονική Βιρμανία. Η Γερμανία προτίμησε τη χερσόνησο Μάο Τουνγκ, ενώ η Ρωσία θέλησε το Πορτ Άρθουρ στη χερσόνησο Λιάο Τουνγκ της Ματζουρίας, στα ΒΑ της Κίνας.

Ο τσάρος Νικόλαος ήταν ενθουσιασμένος με την αγορά. Οχύρωσε το Πορτ Άρθουρ κι επεξέτεινε ως εκεί τον υπερσιβηρικό σιδηρόδρομο, περνώντας τον μέσα από τη Μαντζουρία. Έτσι, όμως, ερχόταν σε σύγκρουση με τα ιαπωνικά συμφέροντα στον Ειρηνικό, όπου έβαζε πόδι. Οι κινήσεις του αποτελούσαν μια πρώτης τάξεως πρόκληση για τον αυτοκράτορα Μουτσουχίτο, που είχε κάθε λόγο να ανησυχεί: Πρώτ' απ' όλα, στον ωκεανό έκοβε βόλτες ο τσαρικός «στόλος του Ειρηνικού». Κι έπειτα, από τη λήξη του πολέμου με

την Κίνα είχε περάσει μεγάλο διάστημα επικίνδυνης ειρήνης.

Η σύγκρουση του γαπωνέζικου στόλου με τον ρωσικό ήταν τρομερή: Η ναυμαχία έγινε στις 8 Φεβρουαρίου 1904 και κατέληξε σε θρυλική νίκη για τους Ιάπωνες, ηρωική ήττα για τους Ρώσους. Με τον στόλο του τσάρου να αναπαύεται στον βυθό του ωκεανού.

Η ιαπωνική απόβαση στο Πορτ Άρθουρ ξεκίνησε με τυμπανοκρουσίες στις 26 Ιουνίου 1904. Άρχισε στενή πολιορκία. Οχυρωμένοι από στεριά και θάλασσα, οι Ρώσοι άντεξαν όλες τις επιθέσεις. Την 1η Αυγούστου, όμως, οι Ιάπωνες πήραν τις προχωρημένες γραμμές άμυνας κι έσφιξαν τον κλοιό. Αλλεπάλληλα κύματα Γιαπωνέζων ρίχνονταν καθημερινά ενάντια στην οχυρωμένη πόλη κι αποκρούονταν με βαριές απώλειες. Επί ολόκληρους πέντε μήνες το Πορτ Άρθουρ αντιστεκόταν στις εφόδους και η άμυνά του έγινε πρωτοσέλιδο θέμα για τον παγκόσμιο Τύπο, καθώς εκατομμύρια άνθρωποι σ' ολόκληρο τον κόσμο παρακολουθούσαν τις εξελίξεις με θαυμασμό. Ο ηρωισμός δεν ήταν αρκετός για να σωθούν οι Ρώσοι, καθώς η ασφυκτική πολιορκία από στεριά και θάλασσα δεν επέτρεπε τον ανεφοδιασμό τους. Η Ρωσία ήταν πολύ μακριά για να τους βοηθήσει. Την Κυριακή, 2 Ιανουαρίου 1905, υπογράφηκε η συμφωνία της παράδοσης. Δέκα μέρες αργότερα, ο Ιάπωνας στρατηγός Τόγκι έμπαινε στην πόλη επικεφαλής των στρατευμάτων του, καθιστούσε αιχμαλώτους 40.000 Ρώσους και αποκτούσε λάφυρα 500 κανόνια. Στην Αγία Πετρούπολη, όμως, ο τσάρος είχε άλλα να τον απασχολούν.

Η κατάσταση πήγαινε από το κακό στο χειρότερο στην απέραντη χώρα, όπου επτακόσιες οικογένειες κατείχαν το ένα έκτο της καλλιεργήσιμης γης. Δύο ακόμα έκτα μοιράζονταν 26.500 τσιφλικάδες, ενώ η υπόλοιπη ανήκε σε δέκα εκατομμύρια αγροτικές οικογένειες, που ζούσαν μέσα στη φτώχεια. Εκατοντάδες χιλιάδες πεινασμένοι συνέρεαν στα αστικά κέντρα με την ελπίδα να γίνουν εργάτες στις εκεί βιομηχανίες. Το έδαφος ήταν ιδανικό για να αναπτυχθούν οι μαρξιστικές ιδέες, ενώ καθημερινά ξεφύτρωναν καινούρια εργατικά συνδικάτα, απεργίες ξεσπούσαν και συχνά η καταστολή οδηγούσε σε εξεγέρσεις. Ο τσάρος αγωνιούσε για μια νίκη στον ρωσοϊαπωνικό πόλεμο, μήπως και μπορέσει να την εκμεταλλευτεί και να σιγάσει τη λαϊκή δυσφορία. Αντί γι' αυτήν, ήρθε κι έσκασε σαν βόμβα το νέο για τη πτώση του Πορτ Άρθουρ: Χιλιάδες νεκροί, δεκάδες χιλιάδες αιχμάλωτοι στο έλεος των Ιαπώνων τζάμπα κι άδικα!

Η δυσφορία έφερε την εξέγερση που εξελίχθηκε σε επανάσταση. Η 9^η Ιανουαρίου 1905

έμεινε στη ρωσική ιστορία με το όνομα «Ματωμένη Κυριακή». Την ημέρα εκείνη, οι διαδηλώσεις μετατράπηκαν σε έφοδο του λαού στα χειμερινά ανάκτορα της Αγίας Πετρούπολης. Μόνο που ο λαός ορμούσε άοπλος και στα ανάκτορα ο στρατός είχε παραταχθεί ανοίγοντας πυρ εναντίον του πλήθους. Εκατοντάδες σκοτώθηκαν. Ήταν η σχεδόν αυθόρμητη επανάσταση του 1905, που έδωσε στον τσάρο ευκαιρία να ξεκινήσει την εποχή της άγριας τρομοκρατίας.

Ταυτόχρονα, ο Νικόλαος επιδίωξε να πάρει μια ρεβάνς από τους Ιάπωνες. Δεν του βγήκε. Στο Μούκδεν (σημερινό Σεν Γιαγκ, πρωτεύουσα της Μαντζουρίας), η ρωσική αμυντική γραμμή κατέρρευσε στις 10 Μαρτίου, ενώ Ρώσοι και Ιάπωνες μέτρησαν 120.000 νεκρούς στο πεδίο της μάχης.

Ο τσάρος αποτόλμησε μια ακόμα κίνηση: Έβγαλε στον Ειρηνικό ωκεανό τον ρωσικό στόλο της Βαλτικής. Ο Μουτσουχίτο του έστειλε τον ναύαρχο Τόγκο, επικεφαλής του ιαπωνικού στόλου. Οι δυο στόλοι συναντήθηκαν στη θάλασσα της Τσουσίμα, ανάμεσα στην Ιαπωνία και την Κορέα. Η ναυμαχία έγινε στις 27 Μαΐου 1905, και κατέληξε σε συντριβή των Ρώσων. Ο πόλεμος τέλειωσε εκεί. Ο Μουτσουχίτο είχε κάθε λόγο να είναι ευχαριστημένος. Όχι, όμως κι ο Νικόλαος.

Λίγες μόνο μέρες μετά την πανωλεθρία στη θάλασσα της Τσαουσίμα, τον Ιούνιο του 1905, κάποιοι αξιωματικοί είχαν τη φαινή ιδέα να δώσουν στους ναύτες του θωρηκτού Ποτέμκιν να φάνε το σάπιο κρέας που υπήρχε στο πλοίο, αντί να το πετάξουν. Η ανταρσία ξέσπασε βίαιη, οι αξιωματικοί βρέθηκαν στη θάλασσα, οι ναύτες εξέλεξαν δική τους ηγεσία, όρισαν κυβερνήτη τον σημαιοφόρο Αλεξέγεβιτς και ύψωσαν κόκκινη σημαία, ιδρύοντας πλωτή κομμούνα. Ο Αλεξέγεβιτς οδήγησε το θωρηκτό στην Οδησό, όπου ξεκίνησε γενική απεργία, ενώ κόκκινη σημαία σήκωσε και το εκεί αγκυροβολημένο θωρηκτό Ποβιεντονοσίετς.

Ήσαν 29 Ιουνίου του 1905, όταν ανοιχτά της Οδησού φάνηκε ο τσαρικός στόλος έχοντας επικεφαλής τον ναύαρχο Κρούγερ. Απέκλεισε το λιμάνι. Το Ποβιεντονοσίετς παραδόθηκε. Η απεργία εκφυλίστηκε. Το Ποτέμκιν διέσπασε τον αποκλεισμό και βγήκε στ' ανοιχτά. Περιπλανήθηκε μερικές μέρες στη Μαύρη θάλασσα και κατέληξε στην Κονσταντζα της Ρουμανίας. Το πλοίο παραδόθηκε στις εκεί αρχές. Η πλωτή κομμούνα έζησε δέκα μέρες. Το φθινόπωρο ξέσπασαν νέες απεργίες. Τον Οκτώβριο, στην Πετρούπολη ιδρύθηκε το πρώτο σοβιέτ (συμβούλιο) των εργατών. Τον επόμενο χρόνο δημιουργήθηκε η Δούμα, το πρώτο

κοινοβούλιο στην ιστορία της Ρωσίας.

Ο αυτοκράτορας Μουτσουχίτο έζησε ως το 1912. Ο τσάρος Νικόλαος εκτελέστηκε το 1918.

(protagon.gr, 8.1.2015))